

B. KÁDÁR ZSUZSANNA

ÁLLAMBIZTONSÁGI TERVEK A SZOCIÁLDEMOKRATÁK MEGOSZTÁSÁRA (1959)

A „jobboldali” szociáldemokrácia kategóriája a hazai munkásmozgalom történetében régóta bevett fogalomnak számított. 1948 után azokat a szociáldemokrata érzelmű embereket értették alatta, akik ellenezték a szociáldemokrata párt bekebelezését a kommunista pártba, és nem lettek tagjai a Magyar Dolgozók Pártjának. A kommunista diktatúra első éveiben bebörtönzött szociáldemokraták 1954 vége és 1956 tavasza között egymás után kerültek szabadlábra. Továbbra is rendőri megfigyelés alatt álltak, nagyrészüket teljesen elszigetelt volt a politikai élettől. 1956-ban késlekedtek a politikai szerepvállalással. Ebben, az elszigeteltség mellett, az is közrejátszott, hogy a szociáldemokraták csak szigorú feltételek teljesülése után voltak hajlandók hivatalosan bejelenteni a párt újjáalakulását és mérlegelni a kormányzati szerepvállalást. November 4-e után egy darabig még működtek a párt vezető testületei. 1957. március 15-ig a pártvezetőség rendszeresen ülésezett Révész András¹ lakásán, ahol aktuális kérdéseket vitattak meg.

Az 1956 novemberében hatalomra került új vezetés 1957 februárjára zárta le a szociáldemokrata párt ügyét. Kádár János az Ideiglenes Központi Bizottság ülésén kijelentette, hogy a Magyar Népköztársaságban semmiféle szociáldemokrata párt-ra nincs szükség. „Az ellenforradalmároknak és az imperialistáknak az a véleményük, hogy itt kell egy szociáldemokrata szervezkedés, és ők nagyon jól tudják, hogy ezen a módon lehet a leghatékonyabban zavarni a munkásosztály politikai egységét. Ennek érdekében szítanak, illegális szociáldemokrata szervezkedést hoznak létre, ahol sajnos a legális és az illegális munka között érintkezés van.”²

1 Révész András (1909–1996) a Népszava egykori szerkesztőjének, a szociáldemokrata párt történészének, Révész Mihálynak a fia. 1945 után a budapesti Városháza szociáldemokrata párt-szervezetének vezetője. 1948 februárjában kizárták a pártból, elveszítette állását. 1950-ben életfogytiglani fegyházra ítélték. 1955-ben szabadult. 1956-ban az újjáalakult párt főtítkárhelyettese. 1957-től a Budakalászi Textilművek jogtanácsosa.

2 MSZMP Ideiglenes Központi Bizottsága 1957. február 26-ai ülésének jegyzőkönyve. In: A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. II. kötet. 1957. január 25–1957. április 2. Szerk.: Némethné Vágyi Karola–Urbán Károly. Bp., 1993. 165–166. p.

Az 1956-ban aktivizálódott szociáldemokratákkal szemben az MSZMP vezetése kettős taktikát követett. Egyrészt durva támadást intézett ellenük a sajtón keresztül, másrészt kísérletet tett arra, hogy szociáldemokrata politikusokat is beléptessen az MSZMP-be, sőt bevonjon a vezetésbe. Voltak, akiknél sikeres volt az erőfeszítés, az 1956-os pártvezetés azonban kivétel nélkül külső és belső emigrációba húzódott vissza.

Az MSZMP irányvonalának megfelelően a belügyi szervek megkapták a „szociáldemokrata ügyet”. A belső elhárításnak 1956 után kettős feladata volt. Egyfelől több szociáldemokratát akartak beemelni a politikai életbe annak érdekében, hogy a „be nem vont személyek helyes politikai nézeteket vegyenek fel”.³ Másfelől az így bevonódottakat⁴ elszigetelni a „jobboldal” magjától, Révész Andrástól és körétől. Révészék azt vallották, hogy a későbbiekben van esély a többpártrendszer helyreállítására és a szociáldemokrata párt újbóli működésére. Ennek érdekében az 1956 után megfogyatkozott garnitúrát fel kell tölteni fiatalokkal, új vezetőket kell kinevelni. A hazai elhárítás — operatív eszközök felhasználásával — lejáratási kampányokat szervezett Révész András és köre ellen. Folyamatos telefonlehallgatás⁵ mellett, Révészt több ízben behívták a politikai rendőrségre. Révész András mellett Erdei István⁶, Fischer József⁷ és mások is a belső elhárítás látókörébe kerültek. Fischer, Révész legmegbízhatóbb barátja, különböző kávéházakban és nyilvános helyeken találkozott elvbarátaival, akikről a gondos nyomozó szervek fotókat készítettek. Fischer sorozatos útlevélkérelmeit elutasították, mivel attól tartottak, hogy az emigrációban mutatkozó bomlási folyamatra kiutazása fékezőleg hatna, személyével az emigrációt erősítené.

A volt szociáldemokraták egy része beilleszkedett, megtalálta helyét a magyar társadalomban, szerepet vállalt a közéletben, vagy éppen a politikai vezetésben. Jelentős volt azoknak a száma, akik a szociáldemokráciáról vallott nézeteiket nem

3 Történeti Hivatal (TH), O-14823/1. 160.p.

4 Révész András szerint 1962-ben történt meg az igazi egyesülés, amikor Kisházi Ödön keresztülvitte, hogy a volt szociáldemokrata vezetőség tagjainak jelentős része belépjen a pártba! Révész András: „1956-ban szociáldemokrata alternatíva nem merült fel” In: Pártok 1956. Válogatás az 1956-os pártvezetők visszaemlékezéseiből. 1956-os Intézet, Bp., 1997. 235. p.

5 Az ún. 3/a. (telefonlehallgatása) és 3/c. rendszabályt alkalmazták, ami a helyiség, lakó-, munkaszoba lehallgatását tette lehetővé a megfigyelés alatt állóknál.

6 Erdei István (1904–1987) 1956-ban a Csongrád megyei Nemzeti Bizottság elnöke.

7 Fischer József (1901–1995) építész, 1945–1948 között a Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke, 1945–1946-ban országos újjáépítési kormánybiztos. 1948 után kiszorult a közéletből. 1956 októberében részt vett a Szociáldemokrata Párt újjászervezésében, november 2-tól a Nagy Imre-kormány államminisztere. 1956 után a BUVÁTI munkatársa, majd tervező építészként dolgozott. 1965-ben kivándorolt az Egyesült Államokba, 1978-ban tért haza.

adták fel, ám erről szélesebb körben nem nyilatkoztak meg, lojálisak voltak az 1956 utáni politikai vezetéshez. A belső elhárítás őket a „loyálisak táborának” nevezi, akik egy-egy élesebb nemzetközi vagy belpolitikai szituációban az aktív „jobboldaliak” mögé sorakozhatnak fel. Ezt a tábort erősítette a vidéken élő és az egyes budapesti nagyüzemekben dolgozó ún. „középkáder” állomány, akik 1956-ban ismét szerepet kaptak, s az üzemi munkástanácsokban vagy a szakszervezetekben aktivizálták magukat. Az elhárítás szemében ők azért voltak veszélyesek, mert 1956 utáni — korábbi tekintélyük és befolyásuk megóvása érdekében — óvatos, visszahúzó és zárkózott magatartásuk miatt nehéz volt ellenük fellépni, ugyanakkor ők képezték a „jobboldal” mindenkori bázisát.

A „jobboldali” szociáldemokraták 1956 után is nyíltan ellenséges csoportja igen szűk körű volt, döntően budapesti vezetőkre korlátozódott. A központi politikai nyomozó szervek 1958 és 1962 között országosan 27 ügyben kezdték meg a feldolgozó munkát, ebből 18 csoportos (6–10 fővel), 9 egyéni ügy volt, melyek zömében kimerítették az izgatás kategóriáját.

A volt szociáldemokraták külső erők nyomására bekövetkező rendszerváltásban reménykedtek. A hatalmat koalíciós alapon gyakorló polgári demokrácia alapján álltak. Törekedtek régi kapcsolataik megtartására, ugyanakkor védték kádereiket a lebukástól, ezért azt az elvet követték, hogy szervezkedni nem szabad, de egymásról tudni kell. Óvatosságukban odáig mentek, hogy még Kálmán József⁸ javaslatát is elvetették, aki azt szerette volna elérni, hogy a volt szociáldemokrata elitéltek magánlakáson rendszeresen jöjjenek össze. Saját párttársaikon kívül más, hasonló gondolkodású embereket is látókörükbe vontak. Révész András egyik emigrációba kiküldött üzenetében írja: „kutya kötelességem az ország építése vonalán együttműködnöm mindazokkal és megkeresnem mindazokat, akiket én megismertem és akiket a magam pártjában fontosnak tartok ... engem személy szerint a kisgazdáknak rendes rétegéhez, a papokhoz, a katonatisztekhez, akikkel a börtönben jó kapcsolatot alakítottam ki, mély barátság fűz...”⁹ Révész András a vidéki és volt börtönkapcsolatai révén széles körű befolyást élvezett, és a volt polgári pártok képviselői is őt ismerték el a szociáldemokrácia magyarországi vezetőjeként.

1962-ben — a MSZMP KB augusztusi, a törvénysértő perek lezárásáról szóló határozatát követően — a volt szociáldemokrata vezetők, élükön Révész Andrásal, elkezdték felújítani és rendszeressé tenni kapcsolataikat. 1962 szeptemberé-

8 Kálmán József (1888–1965) 1915–1919 között az Országos Társadalombiztosítási Intézet aligazgatója. 1945 után fővárosi törvényhatósági bizottsági tag.

9 Idézi egy 1962. június 18-án kelt összefoglaló jelentés: TH O-14823/1. 178. p.

ben létrehoztak egy öttagú elnökséget az 1956-os SZDP Intéző Bizottság tagjaiból. Csak a legszűkebb és legbizalmasabb kör találkozhatott egymással szigorú konspirációs szabályok szerint. Az alább közölt 1959. évi forrás már előrevetíti ezt a folyamatot, amikor beszámol arról, hogy a volt budapesti szociáldemokrata vezető csoportot szervezett maga köré, amellyel további sejtyszerű illegális szervezkedést indított el.

Abban, hogy a hazai szociáldemokraták soraiban az egység tovább bomlott, jelentős szerepe volt az emigrációt megosztó ellentéteknek. A belső reakció elhárítását végző osztály, a hírszerzéssel karöltve, megpróbálta a Révész András személyét övező feltétlen bizalmat Magyarországon kívül is megtörni. „Szekszárdi” fedőnevű ügynökük kiutaztatásával információkat gyűjtöttek a bécsi magyar emigráció politikai tevékenységéről, miközben Révészt hamis adatok kiszivárogtatásával igyekeztek lejáratni. A segélyezésre küldött csomagok és pénz nagyrészt kiutazó turisták közvetítésével került haza, szétosztását Révész vállalta magára. Könnyen jöhetett hát a vád: korrupció, a segélyek körüli „gyanús üzelmek” felelőse.

A közölt irat a Történeti Hivatal egyik nemrégiben visszaminősített operatív dossziéjából került elő. Kiderül belőle, hogy a Belügyminisztérium szervei 1959 tavaszán milyen eszközökkel kívánták bomlasztani a „jobboldali” szociáldemokraták mozgalmát. Arról, hogy ez a terv ténylegesen megvalósult-e, egyelőre csak közvetett információkkal rendelkezünk. A lejáratási akciókat az itthon élő szociáldemokraták közvetlenül tapasztalták, s erről beszámoltak egymásnak küldött, valamint az emigrációba kijuttatott leveleikben. Az akciók végrehajtóinak, az ügynököknek a személye azonban ezideig homályban maradt.

Dokumentum

1959. április 15.

A Belügyminisztérium II/5-a osztálya által készített operatív terv a szociáldemokrata szervezkedés elleni fellépésre

BM II/5-a. osztály¹⁰
65-1653/59

Szigorúan titkos!
Tárgy: Jobboldali szociáldemokraták vonalára

Operatív terv

Budapest, 1959. április 15.

A jobboldali szociáldemokrata kategóriában az elmúlt időszakban Pártunk politikája és a nemzetközi helyzet hatására a bomlási folyamat tovább erősödött. Jelentősen csökken a csoportosulások száma. Ennek ellenére egyes jobboldali szociáldemokrata személyek és csoportok ellenséges tevékenységet fejtenek ki Népköztársaságunk ellen. Főleg rémhírtérjesztésre, az emigrációban kintélőkkel állandó kapcsolat fenntartására felhasználják egyrészt a kiutazókat, másrészt igyekeznek követségek felé ismeretségeket kiépíteni. Így pl. angol, izraeli követségek irányába tesznek lépéseket. A csoportosulások összetételét és jellegét tekintve nem mind ellenségesek, ezért egyes csoportok bomlasztása, egyes vezető jobboldali szociáldemokrata személyek lejáratása szükséges. Ugyanakkor egyes csoportok és személyek operatív feldolgozását megkezdjük. Jelzéseink vannak arra vonatkozóan, hogy egy ú. n. „második vonalat” igyekeznek kialakítani, mivel számolnak azzal, hogy az ismert jobboldali szociáldemokrata vezetőket a rendőri szervek megfigyelés alatt tartják.

A fent említett operatív feladatok végrehajtása érdekében részletes operatív tervet dolgoztunk ki. A terv a II/2.¹¹ és a II/3. Osztállyal¹² közösen megoldandó feladatokat is magában foglalja. Az operatív terv célja:

¹⁰ A Belügyminisztérium II/5. osztályát a belső reakció elhárítására állították fel.

¹¹ A kémelhárítást végző osztály. A politikai nyomozószervek felépítéséről részletesebben: *Cseh Gergő Bendegúz: A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata, 1945–1990.* In: Trezor 1. A Történeti Hivatal évkönyve 1999. Szerk.: Gyarmati György. Bp., 1999. 73–90. p.

¹² A hírszerzést végző osztály.

1. Egyes vezető jobboldali szociáldemokratákat és csoportokat operatív úton szoros ellenőrzés alá vonni, feldolgozni. Felderíteni tevékenységüket és azokat dokumentálni. Megkeresni és beépülni az ún. „második vonalba”.
2. A feldolgozó munka során egyes vezető jobboldali szociáldemokraták lejárátása, egyes csoportok, főleg ügynöki úton történő bomlasztása. A lejárátást és a bomlasztást a II/3. Osztállyal közösen, a szociáldemokrata emigrációra is kiterjeszteni.
3. Operatív munkánk döntő iránya: a külföldi csatornáik átfogása, esetenkénti kialakítása, befolyásolása. A II/2. Osztállyal közösen követtségi kapcsolataik tevékenységének felderítése, dokumentálása. A II/3. Osztállyal közösen ügynököket utaztatni és egyes esetekben telepítésüket előkészíteni. Az emigráció által kiadott sajtótermékek rendszeres értékelése.
4. A kategória szempontjából jelentősebb súlyponti megyékkel rendszeres foglalkozás és konkrétabb segítségnyújtás. Kölcsönös tájékoztatás megjavítása.

A fenti feladatok végrehajtása hosszabb időt vesz igénybe, a végrehajtásért a központi alosztályon kívül felelősek az egyes megyei szervek párhuzamos vonalain dolgozó operatív tisztek, valamint a II/2. és a II/3. Osztály illetékes alosztályai. A fenti feladatok végrehajtása érdekében az alábbi intézkedéseket hajtjuk végre:

I.

Egyes vezető jobboldali szociáldemokratákat és csoportokat operatív úton szoros ellenőrzés alá vonjuk, feldolgozzuk. Felderítjük tevékenységüket és azokat dokumentáljuk. Megkeressük és beépülünk az ú. n. „második vonalba”. Ennek érdekében az alábbiakat hajtjuk végre:

1. Feldolgozunk hét vezető jobboldali szociáldemokratát, akik adataink szerint jelenleg legaktívabb magatartást tanúsítanak.
 - a. A feldolgozás során a szükségletnek és a lehetőségeknek megfelelően valamennyi operatív eszközt felhasználjuk.
 - b. Elsősorban felhasználjuk ügynökségünket, akik részére részletes magatartási vonalat határozunk meg, dolgozunk ki.

2. Négy jobboldali szociáldemokrata csoport tevékenységének jellege ellenséges tevékenységre utal. Ezeket operatív úton feldolgozzuk:
- A budapesti VIII. ker.-i SZDP volt vezetőinek egy része ellenséges tevékenységet fejt ki. Csoportosulásuk illegális szervezkedésre utal. Tevékenységük felderítésére a VIII. ker.-i Politikai alosztály, valamint kapcsolataik miatt a Pest megyei V. alosztály és a Komárom megyei V. alosztály területeken felmerülő személyeket operatív feldolgozás alá vonják. A csoport vezetőjét külső figyelés alá vonjuk, kapcsolatait ellenőrizzük és feldolgozzuk. Pest megye területén lévő kapcsolatai közül egy személyt kiválasztunk, tanulmányozunk és beszervezünk. Meglévő ügynökségünk közül a csoport vezetője mellé egy személyt bevezetünk.
 - Baranya megyében, Pécssett ú. n. „Délmagyarország-i” szociáldemokrata csoportosulás alakult ki. Jelzéseink szerint felvették a kapcsolatot a „Szabad Európa” Rádiónál dolgozó egyik volt szociáldemokratával. Az ügyben rendszeresen leutaztatjuk „Baranyai”¹³ fedőnevű ügynökünket, akinek jó hírszerző lehetőségei vannak. A Baranya megyei V. alosztály a csoport tagjai közül kiválaszt egy személyt és tanulmányozás után beszervezi. A „Szabad Európánál” dolgozó szociáldemokratával a kapcsolatot egy, a jugoszláv határnál lakó személyen keresztül tartják fenn, akit a határőrséggel együtt szoros hálózati ellenőrzés alá vonunk.
 - Budapesten élő volt jobboldali szociáldemokrata vezető maga köré csoportosulást szervezett, mely célul tűzte ki, a további sejtyszerű illegális szervezkedést. Tervezik a jövő Szociáldemokrata Pártjának programját is. A csoport tagjainak ellenőrzése után meglévő ügynökeink közül bevezetést hajtottunk végre. A jobboldali szociáldemokrata vezetőt külső figyelés alá vesszük, kapcsolatait feldolgozzuk. Azok köréből egy személyt kiválasztunk és beszervezünk.
 - A Csehszlovák Állambiztonsági szervek adatai szerint Budapesten illegális szervezkedés folyik, a szociáldemokrata személyek részvételével. Felderítésük szerint vezetőik között szerepel az egyik kerületi volt SZDP funkció-

13 Egyike azon, Nyugaton is dolgozó belügyi- titkosszolgálati ügynököknek, akik Kéthly Anna megfigyelését végezték az emigrációban és Magyarországról hozták-vitték — látszólag — a híreket.

nárius. A szervezkedésnek célja külföldi kapcsolat létesítése. Tevékenységük felderítésére a Csehszlovák Állambiztonsági szervek ügynökét ismeltten Budapestre utaztatjuk, a felmerülő vezetőket szoros hálózati ellenőrzés alá vonjuk. Kapcsolataikat feldolgozzuk és a vezetők mellé beszervezést hajtunk végre.

3. Az ún. „második vonal” megkeresésére és tevékenységének felderítésére intézkedéseket hajtunk végre:
 - a. Mérei Ferenc és társai ügyének felszámolása során talált szociáldemokrata névsorban felmerülő személyek közül kiválasztunk két személyt és tanulmányozás után beszervezzük.
 - b. Az ellenforradalom alatt újjászerveződött Szociáldemokrata Párt szervezésére jelentkezettek névsora birtokunkban van. Nagy részük tevékenységét nem ismerjük, a névsorban felmerülő személyek közül két főt kiválasztunk, tanulmányozunk, majd beszervezzük őket.
 - c. Az emigráció irányításával Nyugatról aktív segítyezés folyik a Magyarországon élő volt jobboldali szociáldemokratákat illetően. A segítyezettek közül kiválasztunk két olyan személyt, akik beszerzése célszerűnek látszik. A II/3. Osztály útján ellenőrizzük a segítyezés során megjelölt feladó személyeket, valamint a segítyezés célját.

II.

A jobboldali szociáldemokraták egyes vezetőit lejárattjuk, ugyanakkor egyes csoportokat — melyek jellegüknél és összetételükénél fogva erre alkalmasak — bomlasztjuk. A lejárattást és a bomlasztást a II/3. osztállyal közösen a szociáldemokrata emigrációban is megkezdjük.

1. Bomlasztani fogunk négy szociáldemokratákból álló csoportot, amelynek tagjai többségben népi demokratikus rendszerünkkel szemben loyális, szimpatizáns személyek. Csupán egy-két ellenséges beállítottságú személyt találunk köztük. A csoportokat ügynöki úton bomlasztjuk.
 - a. Budapesten, a Hungária kávéházban és a Belvárosi espressóban rendszeresen összejár két szociáldemokrata csoport, akik megvitatják az aktuális bel-

és külpolitikai eseményeket. Egy-két személytől eltekintve a többség ellenségesen nem nyilatkozik. Mindkét csoportot ügynöki úton bomlasztjuk. A bomlasztást „Titkár”, „Virág” és „Erzsébeti” fedőnevű ügynökök hajtják végre, valamennyi ügynök részére magatartási vonalat dolgozunk ki. A Hungária csoport tagjai közül két személyre javaslatot készítünk, akiket a szakszervezeti és kerületi Hazafias Népfront vonalon javasolunk bevonni társadalmi munkába.

- b. Egerben több volt megyei szociáldemokrata vezető csoportosulást alkot. Rendszeresen összejönnek, tapasztalataink szerint egy-két személy ellenséges kijelentésein kívül, ellenséges tevékenységet nem fejtenek ki. A csoport bomlasztását „Lőrincz” fedőnevű ügynökünk útján, valamint a Heves megyei V. alosztály hálózatán keresztül oldjuk meg. A csoport tagjai közül egy személyre javaslatot teszünk, hogy a megyei Pártbizottság hívja be, vele folytasson beszélgetést és a megyei Hazafias Népfront vonalán, vagy egyéb társadalmi szervezetbe vonja be, bízva meg feladatokkal.
 - c. Miskolcon ugyancsak volt megyei szociáldemokrata vezetők csoportot képeznek, rendszeresen összejárnak, értékelik a politikai helyzetet. Értékeléseikben egyes személyek ellenséges álláspontot foglalnak el. A csoportot „Kormos” fedőnevű ügynök útján bomlasztjuk. Egy személyre javaslatot teszünk, hogy a Megyei Pártbizottság társadalmi munkával lássa el.
2. A feldolgozás alá vont hét vezető jobboldali szociáldemokrata közül két személyt — akik igen jelentős befolyással rendelkeznek a kategóriára — lejárattunk.
- a. Az egyik jobboldali szociáldemokrata vezető, akinek feladata az emigráció által beküldött pénz elosztása, a segélyezés irányítása¹⁴, adataink szerint korrupcióval alaposan gyanúsítható. Ezt kihasználjuk és ügynöki úton tovább erősítjük, egyrészt hazai körökben, másrészt az emigráció felé. A lejárattásra felhasználjuk „Erzsébeti” és „Bajnok” fedőnevű ügynökeinket, valamint a II/2. Osztály „Bodrogi” fedőnevű ügynökét az emigráció felé.

¹⁴ Révész Andrásról van szó, aki 1957 után magára vállalta az idősebb, beteg szociáldemokraták segélyezését. Ennek érdekében sokat üzent, írt, és névsorokat küldött ki az emigrációba.

- b. A másik jobboldali szociáldemokrata vezető a Belügyminisztériumtól nemrég kivándorló útlevelet kért¹⁵. Nevezett személyt több ízben behívtuk, adatkiegészítés ürügyével, mely alkalmakkor vele beszélgetést folytattunk, tanulmányoztuk személyét. Javaslatunkra a kivándorló útlevelét elutasították. Erről feleségét és családját, akik Amerikában élnek, levélben már értesítette. Tervünk, hogy itthon elterjesszük róla, hogy mivel nagyon sokat járt be a Belügyminisztériumba, lehetséges, hogy velük kapcsolatban áll. Szándékunk nevezettnek egy későbbi időpontban a kivándorló útlevelet megadni¹⁶, amivel tovább erősítjük a fent említett hírt. Elutazása után az emigrációban is elterjesszük, hogy a Belügyminisztérium kapcsolata.
3. Javaslatot készítünk a Párt vezetősége felé egyes szociáldemokraták társadalmi és állami életünkbe való bevonására, nyugdíjának felemelésére és esetleg egyes személyek esetében a közvetlen politikai foglalkozásra. Javaslatunk kb. 10-12 személyre fog kiterjedni. A javaslatoknál figyelembe vesszük a munkásmozgalomban való részvételt, az ellenforradalom alatti magatartást és a szociáldemokrata kategóriára kiterjedő befolyásukat.
4. A szociáldemokrata emigráció fokozottabb balra tolásának, a jobboldali elemek leválasztásának érdekében a II/3. Osztállyal együtt dolgozunk.
- a. Munkánk egyik irányát képezi „Palotás István” volt szociáldemokrata vezető helyzetének megerősítése, a svájci szekció vezetésének kézbevétele. Kéthly Anna, Szélig Imre baloldali befolyásolója. Ennek érdekében alosztályunk „Szepesi” fedőnevű ügynöke kiutazás esetén személyesen — amennyiben erre nem kerül sor — levélben felveszi a kapcsolatot „Tűz Lajos” szociáldemokrata vezetővel, akire jelentős befolyást tud gyakorolni, hogy „Palotással” dolgozzon együtt és gondolatait fogadja el. Ugyanakkor a II/3. Osztály „Palotással” felveszi a kapcsolatot és a megjelölt feladatok végrehajtásával bízva meg.
- b. „Tamás Tibor” jobboldali szociáldemokrata jelenleg Bécsben aktívan dolgozik. Korábbi adataink szerint a hazai jobboldali szociáldemokraták már küldtek ki Kéthly Annának felé olyan értesítést, hogy „Tamás” anyagilag és

15 Valószínűleg Fischer Józsefről van itt szó.

16 Hét és fél évig nem kapta meg a kivándorlási engedélyt, s csak a 19. kérvénye után sikerült családjá után kimennie az Egyesült Államokba.

politikailag nem megbízható, s feltehető, hogy a Magyar Népköztársaság Belügyminisztériumával kapcsolatot tart fenn. Ezt a hírt országon belül, ügynökségünk útján tovább erősítjük. Bécsi szociáldemokrata vezetőknek és a „Cél” című nyilas lapnak ezzel kapcsolatban levelet küldünk. Ezzel elősegítjük nevezett személy lejáratását.

- c. „Rövid András” volt soproni jobboldali szociáldemokrata, jelenleg Bécsben fejt ki tevékenységet. Nevezett korábban a Belügyminisztérium kapcsolata volt. Munkáját hanyagul és felületesen végezte. Ellenforradalom alatt nyugatra szökött. A II/3. Osztály dolgozik nevezett felszedésének lehetőségén. Amennyiben a felszedésnél tanúsított magatartása olyan lesz, ami nem teszi lehetővé további foglalkoztatását, felhasználjuk a birtokunkban lévő nyilatkozatát.
- d. Az egységes magyar emigráció kialakulásának megakadályozására Kéthly Annához és a „Népszavához” több esetben „névtelen szociáldemokrata” megjelöléssel, postai úton leveleket, cikkeket juttattunk el. A cikkek irányvonala támadja a szélsőjobboldali emigrációt, és kiemeli és helyesli Kéthly Annának viszonylagos „baloldali” magatartási vonalát. A fentiekkel ellentétben a „Cél” című nyilas emigráns laphoz, a szociáldemokratákat támadó cikkeket juttattunk el. A kiküldendő leveleket s cikkek egy részét ügynökökkel készítetjük el és kapcsolataik révén juttatjuk ki, más részét mi magunk készítjük, s a II/3. Osztály útján Nyugaton postai úton továbbítjuk.

III.

Az emigrációval összeköttetést biztosító csatornák átfogása, kialakítása, befolyásolása. Egyes követségi vonalakon felmerülő személyek feldolgozása. Ügynökök rendszeres utaztatása és esetenkénti telepítése. Az emigráció által kiadott sajtótermékek rendszeres feldolgozása érdekében az alábbiakat hajtjuk végre:

1. Az összeköttetést biztosító csatornák átfogása, kialakítása, befolyásolása, a rendszeresen vagy alkalmanként kiutazó ügynökök útján lehetséges.
 - a. A II/2. Osztály „Bordrogi” fedőnevű ügynökének részletes magatartási vonalát kidolgozzuk. Nevezett rendszeresen, két-három havonta, hivatali munkájából kifolyólag Bécsbe utazik. Ez alkalmakkor felveszi a kapcsolatot több olyan személlyel, akik Bécsben a szociáldemokrata emigráció ve-

zetői. Ezúton felderítést tud végezni egyrészt a kinti helyzetet illetően, másrészt szándékaikat és terveiket illetően tájékozódhat.

- b. Alosztályunk ügynökei közül „Szekszárdi”, „Baranyai” és „Csatár” félvélenként rendszeresen Nyugatra utazik, félig magánjellegű kérdésekben. Ezeket az alkalmakat felhasználva folytatnak felderítést részünkre. Ügynökök kiutazása esetén a II/3. Osztállyal közösen készítjük el a feladattervüket.
 - c. A II/3. Osztállyal közösen olyan személyek kiválasztását és feldolgozását hajtjuk végre, akiket hírszerző lehetőségeik alkalmassá tesznek a későbbi időben az emigrációba való beépülésre. Így foglalkozunk „Vasas József” volt megyei jobboldali szociáldemokrata beszerzésével, aki 1957-től illegálisban él.
2. Célunk a jobboldali szociáldemokrata vonalon olyan ügynökök kiválasztása és megfelelő feldolgozása, akiket a II/3. Osztállyal közösen hosszabb időre tudunk telepíteni. Jelenleg foglalkozunk „Ferencz” fedőnevű ügynökünkkel, akinek Kéthly Annához van kapcsolata. Az ellenforradalom alatt az SZDP Központjában és a Népszavánál dolgozott. Kéthly Anna Magyarországra való visszatérése alkalmával már Sopronban találkoztak, s együtt voltak. Kéthly Anna hívta, hogy vele együtt menjen Nyugatra, az ügynök azonban visszatért és illegálisban volt 1958 őszéig, átszervezéséig.
 3. Külföldi csatornák kiépítése, valamint a meglévő csatornák felkutatása érdekében a szociáldemokrata emigrációban aktív tevékenységet kifejtő személyek közül hét személyt feldolgozunk. A feldolgozás során összegyűjtjük a Belügyminisztériumban elfekvő valamennyi anyagot, tevékenységüket dokumentáló adatokat személyenként külön-külön állítjuk össze, felderítjük és operatív feldolgozás alá vesszük magyarországi rokoni és baráti kapcsolataikat.
 4. A Nyugaton megjelenő „Népszavát” félvélenként rendszeresen kiértékeljük. Az eddig felderített újságíróit és lapterjesztőit, valamint azok magyarországi kapcsolatait feldolgozzuk. Megvizsgáljuk annak lehetőségét, hogy mely személyek feldolgozása révén nyílik lehetőségünk beszerzésre, beépülésre.
 5. A jobboldali szociáldemokrata vonalon felmerülő követségi kapcsolatokkal rendelkező személyek tevékenységének tisztázása és dokumentálása végett a II/2. Osztállyal közösen az alábbiakat hajtjuk vége:

- a. „Dr. Debreceni Imre” orvos, budapesti lakos, angol követségi kapcsolatokkal rendelkező személyt feldolgozzuk. Követségi kapcsolatának jellegét tisztázzuk a II/2. Osztály hálózati lehetőségének felhasználásával. Külső figyelés alá vesszük, kapcsolatainak felderítése végett, azokat ellenőrizzük és feldolgozzuk. Kiválasztunk megfelelő személyt és beszervezzük. A BRFK V. alosztályának segítségével munkahelyén hálózati ellenőrzés alá vesszük.
- b. „Virág” fedőnevű ügynökünk, volt szociáldemokrata vezető, állandó kapcsolatot tart fenn a budapesti izraeli követség több diplomatájával. A kapcsolat jellegének tisztázása és dokumentálása végett a II/2. Osztály meglévő hálózati lehetőségeit is igénybe vesszük. Alosztályunk „Bodrogi” fedőnevű ügynöke útján hálózati feldolgozás alá vesszük.

IV.

A jobboldali szociáldemokrata vonalon végzendő elhárító munka helyes megszervezése és összehangolása végett főleg a súlyponti megyékben,— így: Heves, Győr-Sopron, Baranya, Borsod és Szolnok — rendszeres és konkrét segítséget nyújtunk a párhuzamos vonalakon dolgozó operatív tiszteknek.

1. Rendszeresen segítséget nyújtunk a miskolci és egri csoportok bomlasztásához, valamint a pécsi ú. n. „Délmagyarország-i” szociáldemokrata csoport feldolgozásához. Tájékoztatást nyújtunk a szociáldemokrata vonalon végzendő operatív munkához, ezért a vonalon tapasztalt ellenséges tevékenység irányáról, módszeréről készült összefoglaló jelentést a megyei osztályoknak megküldjük. A munkatervekben szereplő beszervezésekben segítséget nyújtunk.
2. A központi alosztály figyelemmel lesz a hálózatépítés során, hogy olyan utazó ügynököket is szerezzon be, akiknek lehetősége lesz, főleg a már említett súlyponti megyékben való lejárásra.

Történeti Hivatal, O-14823/1. dosszié, 125–132. p.

Gépelv. tisztáz. aláírás nélkül.